

Verdingelijken

Crisis heeft vele gedaanten en is van alle tijden. Als wij er hier aan denken, denken we waarschijnlijk vooral aan het westen als het over de crisis gaat. Aan onze Nederlandse situatie en aan het kabinet met haar bezuinigingsplannen, maar feitelijk is crisis overal en altijd. Ongelijkheid, gebrek aan de meest basale levensvoorwaarden, tanende gezondheidszorg of dreigende werkloosheid: in vele andere situaties buiten de onze zijn er altijd weer de gevolgen van kwetsbare economie.

Op een grote foto in de krant ligt een pasgeboren meisje op een hotelbed in India te wachten op haar nieuwe pleegouders. Het draagmoedertoerisme is er een miljardenindustrie geworden, staat erbij. Hoeveel baby's zouden er zijn daar die zo verkocht worden? Hoeveel moeders die tegen betaling dit kind ter wereld brengen? Hoeveel meisjes worden hier verkocht, die later een dure bruidsschat nodig zullen hebben? Of als ouders sowieso geen geld hebben dit kind groot te brengen? En hoeveel geld blijft er bij de tussen handel die er meer voor opstrijkt dan welke moeder ook ooit zelf in handen hebben zal? Wie verkoopt hier wie? En welke tragische crisis schuilt achter zo'n aangrijpend plaatje?

Is het 't kind, of is de moeder in feite ook koopwaar?

Ook de vrouw uit Afrika die ik leerde kennen zie ik voor me. Die voor veel geld een overtocht naar Nederland dacht te kopen om hier te kunnen studeren, maar in werkelijkheid verkocht werd zoals bleek toen ze een paar straten hiervandaan zichzelf ook terugvond in een bed van de prostitutie. De jongens die haar hadden verkocht - nog bekenden ook - gingen na een paar weken naar haar familie. Was dit niet jouw dochter? Weet je waar ze naartoe is? Geld verdienen in Europa en weet je hoe...? En die moeder keert zich af. En als de dochter in grote nood contact zoekt met haar familie, is er niemand thuis. die haar nog spreken wil. Ze komt op wonderbaarlijke wijze vrij en gaat zelfs studeren, maar er blijft ook levenslange schaamte en eenzaamheid.

Zomaar twee berichten, betrekkelijk ver van ons bed, waarachter ook crisis schuilgaat. En dan hebben we het nog niet eens over Lampedusa en inderdaad - ook nog niet over de situatie hier. Waar misschien ook wel steeds meer mensen te lijden krijgen van die gammele financiële wereld. Waar altijd maar weer sommigen beter af zijn en vele anderen, ouderen, jonge mensen ook, in de misère raken.

De *verdingelijking* is het thema dat deze viering vandaag heeft meegekregen. De verdingelijking van mensen. Waar eerder al de techniek de boosdoener was die van mensen steeds meer een ding maakt: minutieuze schakeltjes in een grote machine - oproepbaar als het nodig is, zo gedropt als dát weer beter uitkomt - lijkt het wel of die ontwikkeling steeds verder doorzet. Mensen die objecten worden, dingen. Verhandelbaar zijn. Onbelangrijk wie je bent. Zomaar vergeten, te duur. Geen persoon met een toch met geen geld ter wereld betaalbare eigenheid, maar een die zomaar weggezet kan worden. Zelden opgewassen tegen wat op de weinige arbeidsplaatsen die er zijn van je verwacht wordt. Al zo gewend aan tijdelijke contracten dat een echte menselijke band op de arbeidsvloer ook al niet groeien wil, in de stroom van bezuinigingen al gauw verloren, hoeveel je ook in je mars hebt.

In het verhaal van Jozef is het anders en ook weer niet. Het is aan de ene kant een oerverhaal over dit thema: een broer wordt verkocht en een dieptreurige vader blijft achter. Al even ontroostbaar als zijn vrouw Rachel die er bij de profeet Jeremia nog om huilt uit het diepst van haar graf. Jozef die werd verkocht uit jaloezie. Hij deed het niet slecht, misschien wel te goed. Hij

werd verwend en was het lievelingetje. En zijn broers haten hem erom. Met al zijn mooie dromen en die jas erbij. En ze willen niets liever dan zo gauw mogelijk van hem af. Niet dood – hij is tenslotte “onze broer”. Dan maar gewoon verkopen. En zo overkomt Jakob waarmee hijzelf zijn blinde vader Izaäk bedroog. Zoals hij de rechten van zijn broer wilde afkopen met een geitenvel om zijn polsen om op zijn behaarde broer te lijken, zo komen zijn eigen zonen nu bij hém met de mooie jas van Jozef vol geitenbloed. Een déjà-vu, ‘hoe de ongerechtigheid der vaderen wordt bezocht aan de kinderen’. Hoe de dingen van de ene generatie op de andere over kunnen gaan. Jakob, die dacht dat het zich toegeëigende eerstgeboorterecht, waarmee hij gehoopt had de dingen naar zijn hand te kunnen zetten, hem voorspoed zou brengen. Nu zit hij even diep in de put als Jozef zelf. De man die land en vee had, nog even en de hongersnood barst uit.

Natuurlijk is dit niet alleen een familiegeschiedenis. Het vertelt er wel over, maar tegelijk gaat het over een volk Israël, naar de latere naam van Jakob. Mensen, twaalf stammen naar de twaalf namen van al deze kinderen van Jakob die het meemaakten op allerlei manieren uit elkaar te kunnen vallen: er bij tijden ook wel eens beter van te zijn geworden, maar meegevoerd te zijn in den vreemde, als slaven verhandeld zijn, eenheid verbroken, alles weg.

Doden – ‘*wat is dan onze winst?*’, zegt Juda, is verkopen niet beter. En Ruben, die zich een ongeluk schrikt: mijn broer is weg – roept uit: ‘*hoe moet het dan met mij?*’ Want dat is dan kennelijk de eerste reactie. Een mens is ook maar een mens. En zo kunnen individuen en ook hele gemeenschappen in de greep komen van wat mensonterend is. De dans te ontspringen als het even kan maar evengoed tegen elkaar te worden uitgespeeld of het onderspit te delven. Individueel of als groep. De een droomt nog, de ander zit in het diepst van de put, een 3de die daar weer een slaatje uit probeert te slaan.

Jakob noemt wat Jozef verscheurd heeft een boosaardig beest en zo is het. Het levende kwaad en het mag een wonder heten dat dit ooit nog ten goede keert, zoals het vervolg van het verhaal vertelt. En deze suggestie van Juda om zijn broer te verkopen op de lange duur ook nog redding brengen zal. In de verhalen van de bijbel gaan die omdraaiingen, van de verschopte die in het einde wint, dwars door wat mensen ervan bakken heen. De verhalen laten het gebeuren tegen de verwachting in. Telkens als mensen proberen de dingen naar hun hand te zetten, maar er integendeel achter moeten komen dat de dingen niet naar onze hand te zetten zijn: het spanningsveld waarin we nu eenmaal leven. Bestaan dat gegeven is zonder dat we erover kunnen beschikken, dat desondanks het waard is om met volle inzet geleefd te worden en zich soms toch ten goede keert. Daarom zijn we hier en daarom blijven die verhalen de moeite waard en lezen we ze hier. Om daar achter te komen: de zin een leven te leven dat niet te beheersen is om toch te worden aangegaan. Door ieder op een eigen manier.

Dat leven ontvangen leven is en dat we er juist daarom verantwoordelijk voor zijn. Dat we het gekregen hebben. Misschien wel het leven als een gave te zien, wat je toevallt, waarin je ook op elkaar aangewezen bent in plaats van dat je elkaar node kunt missen. Dat mens zijn iets anders is dan koop en verkoop of besluiten nemen over de ruggen van anderen heen. Niet een verworvenheid, maar om niet ontvangen en ons in de schoot geworpen.

Straks zullen we weer kinderen dopen en vieren we dat misschien wel het meest. Dank voor het gegeven leven. En als we dan elkaar en deze kinderen toebidden dat we mogen gaan op die weg, dan eerder een weg van ruimte geven en ontvangen dan elkaar teniet te doen.

Waar wie klein is er nu al bij hoort als een uniek nieuw geboren mens. Om niet elkaar náar het leven te staan maar samen ín het leven te staan. In de verwachting van wat komt eerder dan in de zekerheid van wat we al weten of van het zelfbehoud. Elkaar te doen leven, zoals we zingen. Moge dat zo zijn.

Juut Meijer